

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

TE2024 toimintaympäristöjen ja ekosysteemien muodostuessa on oltava mahdollisuus asiakastietojen käyttötarkoitusten - ja tarpeiden uudelleenarviointiin muuttuneessa tilanteessa.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Tavoitteiden tasavertainen toteutuminen eri kaupungeissa/kunnissa/alueilla edellyttää, että rahoitus on riittävää ja että suuria kuntakohtaisia eroavaisuuksia tasoitetaan.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

4.1.1 Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämisvastuun uudistaminen.

Tornion kaupunki pitää perusajatusta työvoima- ja yrityspalveluiden siirtämisestä kuntien vastuulle erittäin hyvänä ja tarpeellisena uudistuksena. Myös rahoitusvastuun uudistamista pidämme kannatettavana esitetyllä tavalla ja ajattelemme sen toimivan kannustimena entistä tehokkaammalle työllistämiselle. Emme kuitenkaan kannata uudistuksen kohtaa, jossa työllistämistä edistäviin palveluihin ohjaaminen ei katkaise kunnan rahoitusvastuuta. Työllistyminen avoimille markkinoille tai palkkatyöhön kykeneminen ylittää usein pitkempään työttömänä olleiden työnhakijoiden osalta huolellisesti suunniteltua ja tavoitteellisesti toteutettua kuntoutusvaihetta. Uudistus sisältää riskin, että työmarkkinatukisäästöjä tavoiteltaessa kuntoutusvaihe ohitetaan ja siirrytään esimerkiksi palkkatuettuun työhön aikaisemmin, kun siihen olisi tosiasiallisesti mahdollisuuksia.

4.1.2 Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu

Kunta voisi ehdotetun 2 luvun 2 §:n mukaan järjestää kunnan vastuulle kuuluvat työvoimapalvelut itse, jos kunnan työvoiman määrä on vähintään 20 000

henkilöä. Jos kunnan työvoiman määrä on alle 20 000 henkilöä, sen on muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue yhden tai useamman kunnan kanssa niin, että työvoiman määrä on vähintään 20 000. Työllisyysalueen tulee lisäksi muodostaa alueellisesti yhtenäinen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva alue.

Tornion kaupunki ei kannata järjestämisvastuun siirtämistä esitetyllä tavalla 20 000 työllisen yhteistoiminta-alueille. Järjestämisvastuun pitäisi olla periaatteiltaan yhtenevä rahoitusperiaatteen kanssa, toisin sanoen vastuu palveluiden järjestämisestä pitäisi olla yksittäisen kunnan vastuulla. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö kunnissa osattaisi ottaa itsekin huomioon luontaista työssäkäyntialuetta ja sitä kautta tehdä kuntien välistä yhteistyötä palveluita ja toimintoja järjestettäessä. Tästä on jo olemassa vahva tahtotila kuntien kesken. Esitetyllä tavalla ja staattisesti rajattu yhteistoiminta-aluevaatimus ei huomioi alueellisia eroja, vaan pakottaa nimenomaan toimimaan vastoin lain ajatusta yhteisestä työssäkäyntialueesta. Esimerkiksi Lapissa vaatimus 20 000 työllisen pohjasta pakottaisi ratkaisuihin, jotka eivät ole käytännöllisiä eivätkä noudata ajatusta yhteisestä työssäkäyntialueesta. Mahdollisuus poiketa erillisluvalla 17 000 työlliseen saakka ei muuta tilannetta. Käsityksemme mukaan, yhteistoimintavelvoite on vastoin perustuslain takaamaa kunnallista itsehallintoa.

4.1.3 Kunnille siirtyvien tehtävien rahoitus

Tornion kaupunki pitää keskeisenä tärkeänä ajatusta siitä, että valtio sitoutuu korvaamaan tehtävävastuiden siirrosta aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti. Huomautamme kuitenkin, että kuntatasolla ajatus ei toteudu edes likipitään. Sen vuoksi näemme tarpeellisena, että rahoituksen määräytymisperusteita tarkastellaan uudelleen. Koska kulutaso on arvioitu vuoden 2019 perusteella, jää siitä huomioimatta mm. uuden työvoimapalvelumallin mukanaan tuomat kustannukset. Tornion kaupunki yhtyy Kuntaliiton arvioon siitä, että siirtyvien tehtävävastuiden rahoituksen tulisi perustua talousarvioon. Toteutumaan rahoitusta ei voida perustaa, sillä kuntavetoisesta toiminnasta ei ole kokemusta ja valtionvetoiseen toimintaan perustuva kustannusarviointi on lähtökohtaisesti väärä rahoitusperuste.

Palveluiden rahoituksen määräytyminen suhteessa 70% (18-64 vuotiaat) ja 30% (työttömät, laaja käsite) sekä työttömyysturvaetuksien kompensaaion määräytyminen kunnille poikkileikkaustilanteen mukaisesti ilman uudelleentarkastelun mahdollisuutta vaatii muutoksia. Työttömyysturvaetuksien kompensaaiota tulisi tarkastella määräjain, sillä esitetty malli on voimakkaasti suhdanneriippuvainen. Lisäksi pitäisimme perusteltuna, että työikäiseen väestöön painottuvaa palveluiden rahoitusmallia tarkastellaan uudelleen. Malli on alueellisesti epätasa-arvoistava ja suosii erityisesti etelän väkirikkaita kaupunkeja. Ensimmäisen rahoituslaskelman perusteella suurimmat nettovoittajat olivat Helsinki, Vantaa ja Espoo. Lapin 21 kunnasta ja kaupungista ainoastaan kaksi oli lievästi nettovoittajia, kaikkien muiden ollessa häviäjiä. Koska erot ja arvioitu nettotappio olivat euromääräisesti suuria, on perusteltua muuttaa rahoituksen

määräytymisperusteita, jotta uudistus ei jo lähtökohtaisesti olisi vajavaisen rahoituksen vuoksi huonoissa lähtöasetelmissä. Esitämme Kuntaliiton tavoin, että rahoitus määräytyisi suhteessa 50% - 18-64 vuotiaat ja 50% - työttömien määrä. Tämä pienentäisi kuntien taloudellista riskiä muutostilanteissa ja työttömyyteen osittain perustuva rahoitus olisi looginen, sillä se seuraa tarvetta.

Hyvinvointialueiden rooli, vastuu ja kannusteet suhteessa kuntiin on selkeytettävä: myös hyvinvointialueilla tulee olla vastuuta pitkään työttöminä olleiden kustannuksista, kuten osa työttömyysturvan perusosasta pitkäaikaistyöttömiä koskien. Hyvinvointialueilta puuttuvat taloudelliset ja lainsäädännölliset kannustimet edistää sosiaali- ja terveyspalveluja saavan työttömän parempaa pääsyä työmarkkinoille.

4.1.8 Työllistämistä edistävän monialaisen tuen yhteistoiminta

Lakiehdotuksessa toimijoina mainitaan työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja KELA. Toimijoiden joukossa ei ole mainittu kuntaa. Nähdäksemme kunnan lisääminen lakiin olisi perusteltua, sillä muutoin palveluita voi olla vaikea sovittaa yhteen kunnan muiden toimintojen kanssa tietosuojan tullessa esteeksi.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

-

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- valtakunnalliset tavoitteet
- työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

Lähtökohtaisesti malli on kannatettava ja ajatus siitä, että asiakkaiden tilanteisiin pyritään puuttumaan etupainotteisesti on oikein. Huomautamme kuitenkin, että malli on mekaaninen ja siitä saataisiin asiakaslähtöisempi ja siten enemmän lain henkeä kunnioittava, mikäli virkailijalle annettaisiin mahdollisuudet toteuttaa asiakkaan tarpeen mukaisia palveluita vähemmällä säätelyllä. Nykyinen malli on tarpeettomasti kuormittava ja osin tarpeeton erityisesti sellaisten asiakkaiden kohdalla, jotka eivät tarvitse työllistymiseensä tukea. Malli ei huomioi asiakasta ja hänen tilannettaan kokonaisvaltaisesti.

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

Osa täydentävistä työnhakukeskusteluista voidaan korvata tarjoamalla työnhakijalle muuta vastaavaa työnhakua tai työllistymisen edellytysten parantamista tukevaa henkilökohtaista palvelua, joka voi olla myös ostopalveluna hankittua henkilökohtaista palvelua. Lisäksi hyväksyttäviksi palveluiksi tulisi määritellä myös erilaisten työllistämistä tukevien hankkeiden järjestämät palvelut.

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

Jos asiakas on saanut myönteisen päätöksen omaehtoisesta opiskelusta, työnhakuvelvoitteen pitäisi olla työvoimaviranomaisen harkittavissa. Ei ole elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaista eikä välttämättä pitkällä tähtäimellä asiakkaan edun mukaista, jos opinnot joudutaan keskeyttämään.

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki on kannatettava. Myös 15-24 vuotiaiden työllistämistuki on kannatettava, mutta työllistämistukijakson pitäisi olla automaattisesti opintotavoitteinen, mikäli henkilöllä ei ole ammatillista koulutusta. Opintotavoitteisuus palkkatuen yhteydessä ei tarkoita yksinomaan oppisopimuskoulutusta, vaan opintotavoitteet voisivat täytyä myös erilaisilla työelämän ja koulutuksen yhteistyömuodoilla ts. hyväksilukuperiaatteella tai näytöillä.

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-
Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-
Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-
Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli
- eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta
- ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta
- edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset

-
Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-
Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-
Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-
Laki palkkaturvalain muuttamisesta;

Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumituesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-
Laki tuloverolain muuttamisesta;
Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;
Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-
Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-
Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-
Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaansaattamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-
Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-
Muut huomioon esityksestä

Kommentoitavaa:

Tornio rajakaupunkina sekä koko Meri-Lappi yhteistä työssäkäyntialueena rajautuu Ruotsin valtakunnan rajaan. Naapurikaupungit rajalla ovat osa yhteistä työssäkäyntialuetta. Lainsäädännön uudistuksen yhteydessä tulee varmistaa, että yhteistyö työssäkäyntialueella ei kohtaa rajaesteitä, eikä rajayhteistyö naapurivaltion kanssa muodostu esteeksi. Alueella toimii useita yrityksiä, joiden työmarkkina- ja toimipisteverkosto ulottuu kahden valtion alueelle ja yhtenäiseen työssäkäyntialueeseen kuuluu myös Norbottenin kunnista mm. Haaparanta, Övertorneå ja Kalix. Rajaesteinä on tunnistettu mm. verotuskäytännöt, sosiaalietuudet ja tutkintojen sekä ammattipätevyysien tunnistettavuus sekä julkiseen työvoima- ja yrityspalvelulakiin perustuvien

tukitoimien tai palveluiden hyödyntäminen. Uuden lain valmistelussa myös nämä asiat tulisi ottaa huomioon.

Juntunen Samuel
Tornion kaupunki